

Література

1. Верещагин Е.М.; Костомаров В.Г. Язык и культура: Лингвострановедение в преподавании русского языка как иностранного. 4-е изд., перераб., и доп. – М., 1990. – С.246.
2. Кононенко В.І. Українська етнолінгводидактика. – Івано-Франківськ, 1995. – С.57
3. Лисиченко Л.А. Мовна картина світу та її рівні // Зб. Харків. істор.-філол. тов-ва: Нова серія. – Х., 1998. – Т.6. – С. 129-144.
4. Солодуб Ю.П. Национальная специфика и универсальные свойства фразеологии как объект лингвистического исследования //Филологические науки. – 1990. – № 6. – С. 55-65.
5. Ужченко В.Д., Авксентьев Л.Г. Українська фразеологія. – Х.: Основа., 1990. – С.168.
6. Фелицина В.П. Мокиенко В.М. Русские фразеологизмы. Лингвострановедческий словарь / Под ред. Е.М. Верещагина, В.Г. Костомарова. – М.: Русс. язык, 1990. – С.224.

*Рейпольська О.Д.
Маріупольський гуманітарний інститут
Донецького національного університету*

ДО ПИТАННЯ РАНЬОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

У статті висвітлюються проблемні питання раннього навчання дітей англійської мови. Наведено аналіз досліджень з питань двомовності (білінгвізму). Представлені результати експериментальної роботи, яку проводив автор.

Сьогодні у багатьох дошкільних закладах України, в тому числі м. Маріуполя (майже 50%), дошкільнят навчають англійської мови. Така тенденція пояснюється тим, що змінюються вимоги до змісту підготовки дошкільнят до навчання у школі (за програмою англійську вивчають починаючи з першого класу). Також значно зростає інтерес до вивчення саме англійської мови дошкільниками. Залишається актуальним час початку навчання дітей іноземної мови. Існує кілька точок зору.

Частина дослідників відстоює необхідність та ефективність навчання дітей іноземної мови в ранньому віці, до 3-х років (А.Н.Гвоздев, Н.В.Імедадзе, В. Леопольд, Ж.Ронже, А.Табуре-Келлер, В.Штерн та ін.). Автори вказують на те, що у віці від 2 до 5 років діти навчаються говорити майже без великих зусиль. Це стосується як рідної, так й іноземної мови.

Представники іншого напрямку, найбільш поширеного, вважають, що краще починати навчання дітей іноземної мови після 3-х років, в 4-6 років (У.Ванрайх,

Г.Е.Палмер, В.Пенфільд, Д.І.Пісарев, Е.Пулгрем, Л.Роберт, Е.І.Тіхеєва, К.Д.Ушинський, Е.Хауген та ін.).

Вчені обох напрямів погоджуються з тим, що дошкільний вік – це сенситивний період для вивчення іноземної мови. Так, на думку Ольги Мар, „дитина – лінгвістичний геній”. Дослідники вважають, що організоване педагогічне втручання в період сенситивного мовного розвитку дає можливість дітям ще до школи оволодіти розмовною формою іноземної мови.

Про доцільність раннього навчання іноземних мов свідчать психофізіологічні та нейрофізіологічні дослідження як вітчизняних (Л.С.Виготський, А.А.Зимня, А.М. Леонтьєв та ін.), так і зарубіжних вчених (М.Браун, У.Пенфільд, Л.Робертс, В.Сингер та ін.). Науковці виходять з того, що у віці 5 років практично завершено нейрофізіологічне дозрівання мозку дитини, а це є передумовою інтенсивного розвитку пізнавальних процесів та мовленнєвих здібностей.

Існує і зовсім нігілістичний підхід до навчання іноземної мови в ранньому і дошкільному віці. Окремі зарубіжні вчені (С.Нювенгіус, І.Епштейн та ін.) вважають, що дитяча двомовність шкідлива для дитини і негативно впливає на розвиток мислення, пригноблює його, створює перешкоди на шляху засвоєння дитиною рідної мови. Вони категорично проти навчання дітей іноземної мови у ранньому та дошкільному віці. Такий нігілістичний підхід до навчання дітей іноземної мови у ранньому і дошкільному віці не підкріплений експериментальними даними, він базується тільки на особистих думках і окремих виключеннях при спостереженні, без наукового аналізу причин цього негативного явища.

Враховуючі багатоаспектність проблеми, її недостатню розробленість нами була опрацьована власна програма науково-дослідної роботи, яка містила декілька послідовних етапів, в тому числі констатуючий і формуючий експерименти.

Мета констатуючого експерименту була спрямована на вивчення, перш за все, ставлення вихователів, батьків та дітей до навчання іноземної мови.

Перш за все, було проведено анкетування батьків. Їм було запропоновано відповісти на наступні запитання: “Як Ви відноситеся до важливості вивчення іноземної мови?”, “Чи Вважаєте Ви необхідним, щоб Ваша дитина вивчала іноземну мову саме в дитячому садку?”, “Чому Вашу дитину необхідно навчати англійської мови?”.

Загальну кількість батьків – 120, ми прийняли за 100%. Аналіз анкет показав, що всі батьки загалом позитивно відносяться до навчання дітей англійської мови саме в дошкільному віці, але мотивація у них різна. Більшість батьків (60%) аргументували свою відповідь на останнє запитання таким чином: “Чим раніше навчати дітей англійської мови, тим краще, бо діти – як губки, вони все вбирають, а Маріуполь – це портове місто, знання англійської може знадобитися в майбутній професії”. Інша група батьків (30%) відповідають на останнє запитання таким чином: “В багатьох

школах навчання англійської мови починається з першого класу, тому я вважаю, що навчання англійської в дитячому саду підготує мою дитину до її вивчення у школі”. Остання група батьків (10%) відповіла на це запитання дуже лаконічно: “Це престижно та модно”, а деякі батьки відповіли, що “Я намагаюся дати дитині те, що не отримав в дитинстві сам”.

Інтерес батьків до навчання дітей англійської мови не підлягає сумніву.

Для нас також було важливо з’ясувати відношення вихователів до даної проблеми. Анкета, запропонована вихователям дещо відрізнялась за змістом. Їм було запропоновано відповісти на наступні питання анкети: “Чи вважаєте Ви важливим раннє навчання іноземної мови?”, “Чи Готові Ваші діти (на Вашу думку) до засвоєння іноземної мови?”, “Що Ви вважаєте необхідною основою для вивчення іноземної мови?”, “Яку мову Ви вивчали в школі (училищі, інституті)?”, “Змогли б Ви закріплювати знання з іноземної мови в повсякденному житті дітей?”.

Дані анкетування показали, що вихователі в більшості позитивно відносяться до раннього навчання дітей англійської мови. Багато хто готовий допомогти педагогу в навчальному процесі, за умов наявності методичних рекомендацій з навчання дітей англійської мови. Однак є і такі, які нездатні допомогти внаслідок незнання ними англійської мови.

Найголовнішим для нашого дослідження було з’ясувати відношення дітей до вивчення англійської мови. Для цього їм було запропоновано відповісти на запитання: „Чи чули Ви коли-небудь іноземну мову? (Не українську і російську, а саме іноземну)”, “Чи бажаєте Ви вивчати англійську мову?”, “Як Ви думаєте, навіщо потрібно вивчати англійську мову?”

Слід зазначити, що всі діти колись чули іноземну мову. Більшість – саме англійську. Загальну кількість опитуваних дітей – 150 чоловік – ми прийняли за 100%. На друге запитання позитивно відповіло – 90 дітей (60%), інші діти (60 дітей – 40%) мали труднощі у відповідях на дане запитання. На останнє запитання діти дали такі варіанти відповідей: 20% – “Дивитися мультики англійською мовою”; 15% – “Поїхати до Америки”; 35% – “Знайомитися з іноземцями, отримувати від них подарунки”; 30% – не змогли відповісти.

Як бачимо, загалом діти позитивно відносяться до вивчення англійської мови, однак мотиви його вивчення різні. Ми вважаємо, що це залежить від установки до навчання, а саме від розуміння цієї проблеми дорослими.

Можна казати, що батьки, вихователі та самі діти позитивно ставляться до вивчення іноземної мови, але бажання це не є вирішальний фактор, головне – сформованість та розвиненість пізнавальних процесів та рідної мови.

Навчання тісно пов’язано з такими психічними процесами як мислення, пам’ять, увага.

Оволодіння дитиною рідною мовою є необхідною базою для навчання іноземної. Важливою умовою при цьому є достатня мовна активність і

досконалість рідної мови. Ми виходили з припущення, що рідна мова дитини до початку навчання іноземної мови не повинна мати значних дефектів у вимові. Вона повинна бути правильною, виразною, зв'язною. Це захистить вимову і граматичну побудову фраз рідної мови від небажаного впливу іноземної. Діти в період дошкільного дитинства опановують механізмами мови, що керують породженням мовного висловлення рідною мовою. Тому оволодіння англійською мовою повинне відбуватися по шляху певної корекції вже існуючого механізму.

Постає питання, а чи можуть діти вивчати англійську мову? В зв'язку з цим третій етап констатуючого експерименту був спрямований на виявлення психологічної готовності дітей до вивчання англійської мови. Було використано стандартизований комплекс психодіагностичних методик (СКПМ) [3].

Комплекс дозволив виявити рівень розвитку цих пізнавальних процесів кожної дитини, яка приймала участь в констатуючому експерименті. Обстежуючи рівень розвитку уваги враховували її продуктивність та стійкість, обсяг, оцінювали переключення та розподіл. Порівнювали рівень розвитку наочно-дійового та образно-логічного мислення. Виявили обсяг короткочасної зорової та слухової пам'яті та динаміку процесу заучування. Оцінюючи розвиток рідної мови звертали увагу на словниковий запас дитини: активний та пасивний, а також на вміння дитини оцінювати та контролювати свої висловлювання.

Нижче наведено схему обстеження пізнавальних процесів та рівню розвитку рідної мови.

Виявлення рівнів розвитку пізнавальних процесів та рівню розвитку рідної мови

Стандартизований комплекс психодіагностичних методик (СКПМ) допоміг виявити психологічну готовність дітей до вивчення англійської мови. Отримані результати дозволяють зробити наступні висновки:

Майже у всіх дітей п'ятого (55%) та шостого (85%) року життя вже сформовані вміння оцінювати та контролювати свої висловлювання. Частина дітей (35%) четвертого року життя теж можуть оцінювати та контролювати свої висловлювання, але лише за умови маленької підказки з боку педагога. Активний словниковий запас більший у дітей шостого року життя ніж у дітей п'ятого, особливо він відрізняється від словникового запасу дітей четвертого року життя. Правильна звуковимова краща у дітей шостого року життя, ніж у дітей четвертого. Але показники розвитку рідної мови не завжди співпадали з віковими характеристиками. Так, Катря П., Максим П. та Анютка О. четвертого року життя мають досить високий рівень розвитку рідної мови на відміну від Світланки Г., Ніни Т., шостого року. Тобто “до шести років формується мовлення, діти набувають здібності вільно спілкуватися рідною мовою” [2; 21].

Мовлення дуже тісно пов'язане з таким психічним процесом як мислення. У дітей четвертого року життя наочно-дійове мислення розвинуто краще ніж у дітей шостого року життя. Навпаки, у дітей шостого року життя краще розвинуто образно-логічне мислення, на відміну від дітей четвертого року життя. Отже, організуючі процес навчання іноземної мови, варто враховувати ці особливості. Наприклад, для опрацювання лексики, граматичних структур з дітьми четвертого року життя треба використовувати рухові ігри; з дітьми шостого – дидактичні.

Формування мовлення та мислення важко уявити без появи таких пізнавальних процесів як увага та пам'ять.

Результати СКПМ виявили, що стійкість та продуктивність уваги у дітей 6-5 року життя вища, ніж у дітей 4 року. Діти четвертого року життя мають середню продуктивність та стійкість уваги. Слід відзначити, що були виключення серед показників загального рівню розвитку. Так, Оксана Т., Андрій Ш. (4 рік життя) має високу продуктивність та стійкість уваги на відміну від Саша Я., Тетяни І. (6 рік життя). Обсяг, переключення та розподіл уваги у дітей четвертого року життя нижчий, ніж у дітей п'ятого і, особливо, шостого року життя.

Якщо матеріал, з яким знайомиться дитина, захоплює її, вона виражає захват, плескає в долоні, просить повторити гру. Якщо ж заняття нецікаве, вона відволікається або просто займається сторонніми справами. Тому педагог повинний прикласти максимум зусиль, щоб залучити, активізувати увагу дітей.

Виявили обсяг короткочасної зорової та слухової пам'яті та динаміку процесу заучування. Діти четвертого року життя мають середній обсяг короткочасної слухової пам'яті, в них краще розвинута короткочасна зорова пам'ять. Навпаки, у дітей шостого року життя краще розвинута короткочасна слухова пам'ять.

Отримані дані свідчать про те, що з огляду на психічні особливості дітей чотирирічного і п'ятирічного віку, рівень їхнього володіння рідною мовою, що дошкільний вік – сенситивний період для вивчення іноземної мови, а чотирьох річний вік є оптимальним для початку занять, щоправда, з деякими застереженнями. Це обумовлено тим фактом, що вікові характеристики не завжди співпадали з практичними результатами отриманими нами під час тестування; частина дітей 4 року життя має досить високий рівень розвитку пізнавальних процесів. Взагалі розвиток завжди індивідуальний.

Література

1. Выготский Л.С. К вопросу о многоязычии в детском возрасте // Хрестоматия по возрастной и педагогической психологии. Под ред. И.Ильсова, В.Я Ляудиса – М., 1968.
2. Красногорский Н.И. Труды по изучению высшей нервной деятельности человека и животных. – М. 1954. – Т 1. – 488 с.
3. Немов Р.С. Учеб. для студентов высш.пед.учеб.заведений: В 3-х кн. Кн.3: Психодиагностика. 3-е изд. – М.: ВЛАДОС, 1998. – 632 с.

*Сембрат А.Л., Шапран О.І.
Національний педагогічний університет
імені М.П.Драгоманова*

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ГІМНАЗІЙНОЇ ОСВІТИ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ІННОВАЦІЙНОСТІ СУЧАСНОЇ ГІМНАЗІЇ В УКРАЇНІ

Нове ХХІ століття вимагає якісно нової освіти, побудованої на основі сучасних ідей, концепцій, технологій. Нововведення в освітній галузі в останній час групуються в цілісну систему, яка має назву "інноваційна педагогіка". У доповіді міністра освіти і науки України В.Кременя на другому Всеукраїнському з'їзді працівників освіти наголошується, що основне "наше завдання – зробити інноваційний тип освіти визначальним" [1; 4]. Розв'язання стратегічно важливих проблем сучасності неможливе без системної фундаменталізації навчального процесу в школах нового типу, в яких експериментальне апробуються чи впроваджуються інноваційні педагогічні ідеї, теорії, технології, методики.

Нині у нових історичних умовах відроджуються такі спеціалізовані навчальні заклади як гімназія. Гімназія – середній загальноосвітній навчальний заклад, звичайно з яскраво вираженим гуманітарне – філологічним ухилом. "Сьогодні гімназія – навчальний заклад, який здійснює освітній процес, реалізує загальноосвітні програми середньої (повної) загальної освіти, даючи, як правило,